

VšĮ „Investuok Lietuvoje“

Projektas

Atviros Vyriausybės iniciatyvos

Teminio tyrimo

Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų plėtros iššūkiai bei galimybės

ATASKAITA

Gediminas Dilertas ir Eugenijus Kaminskis

Vilnius

2017



Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

 **Invest
Lithuania**

The logo features a stylized graphic of colored squares (yellow, green, red) to the left of the text "Invest Lithuania".

Turinys

1. Santrumpos
2. Įvadas
 - 2.1. Tyrimo pagrindimas
3. Dėstymas
 - 3.1. Metodologija
 - 3.2. KKI situacijos bei plėtros centrų - meno inkubatorių padėties analizė
 - 3.3. KKI skatinimo metodų užsienio šalyse analizė
 - 3.4. Lietuvos Respublikos strateginių dokumentų bei paramos priemonių apžvalga
 - 3.5. Konsultacijos temos
4. Išvados
5. Naudota literatūra
6. Priedai

1. Santrumpos

LR - Lietuvos Respublika

VšĮ - Viešoji įstaiga

ES - Europos Sąjungos

KKI - Kultūros ir kūrybinės industrijos

SVV - Smulkūs ir vidutiniai verslai

2. Įvadas

Kultūra Vyriausybės programoje yra deklaruojama kaip vienas iš trijų horizontalių prioritetų. Nacionalinėje pažangos programoje „Lietuva 2030“ kūrybiškumas, kūrybiška visuomenė ir kūrybinė ekonomika yra įvardijami kaip esminiai šalies gerovės varikliai. Nepaisant valstybės nustatytų prioritetų, kūrybiškumo sritis sulaukia gana menko dėmesio ne tik iš plačiosios visuomenės, bet ir iš atsakingų institucijų. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stoka sąlygoja, jog kūrybinių industrijų atstovams trūksta verslumo įgūdžių ir galimybių rinkos plėtrai. Viso koordinavimo stokos pasekmė - tik vienas iš trijų kūrybinių verslų Lietuvoje išgyvena pirmuosius metus ir tik kas dešimtas – penkerius.

Šio tyrimo tikslas - atskleisti viešosios konsultacijos poreikį ir jos pagalba **išsiaiškinti būdus, kaip efektyviai išnaudoti Lietuvoje sukurtą infrastruktūrą bei turimas Europos Sąjungos paramos priemones KKI skatinimui.**

Prieš pradėdant būtina apibrėžti kas yra kūrybinės ir kultūros industrijos (KKI). Pagal 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1295/2013, kuriuo sukuriamą programą „Kūrybiška Europa“ Bendrųjų nuostatų 2 straipsnį – tai

„Ekonominės veiklos, kuriančios materialius ar nematerialius intelektualinius, meninius produktus, pasižyminčius kūrybiniu, kultūriniu, simboliniu turiniu ir ekonomine verte. KKI apima kūrybiškumą ir intelektinį kapitalą kaip pirminius prekių ir paslaugų kūrybos išteklius.“

Tačiau net ir minėtasis apibrėžimas ne visada aiškiai apibūdina, kokie sektoriai patenka į KKI sąvoką. Laikantis kultūros industrijų ir kūrybinių industrijų skirties ir remiantis UNCTAD klasifikacija, šiame dokumente **kūrybinėmis ir kultūrinėmis industrijomis** laikomos medijos (leidyba, spauda, audiovizualinės medijos, kompiuteriniai žaidimai, reklama) bei taikomoji kūryba (kūrybinės paslaugos, architektūra ir dizainas).

Siekiant atskleisti esmines KKI sektoriui kylančias problemas svarbu ištirti dabartinę esamą kūrybinių verslų bei KKI sektoriui sukurtos infrastruktūros situaciją Lietuvoje. Siekiant atrasti efektyviausius būdus ir priemones bei tinkamai įveikinti jau turimą infrastruktūrą, kad galutiniai naudos gavėjai būtų KKI verslo subjektai, svarbu atlikti užsienio šalių analizę ir rasti geriausias praktikas. Ieškant konkrečių pavyzdžių, siekiama išanalizuoti ES šalių KKI skatinimo priemones ieškant sąsajų su Lietuvoje vykdoma, bet nebūtinai pasiteisinusia praktika. Tikimasi, kad ES šalyse taikoma praktika su mažomis korekcijomis galėtų būti pritaikyta ir Lietuvoje.

Pirmąją tyrimo dalimi siekiama sužinoti apie dabartinę Lietuvoje esančių kūrybinių industrijų plėtros centrų - meno inkubatorių padėtį. **Antrąją tyrimo dalimi** siekiama išsiaiškinti kokius KKI skatinimo metodus naudoja kitos ES šalys. **Trečiąją tyrimo dalimi** siekiama apžvelgti Lietuvos Respublikos įtvirtintus strateginius dokumentus, su KKI susijusius tyrimus bei ES paramos priemones ir jų pritaikomumo KKI sektoriui galimybes.

2.1. Tyrimo pagrindimas

Kultūros ir kūrybinių industrijų svarba, jų plėtros būtinybė yra pabrėžiama daugelyje strateginių LR dokumentų:

1. Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ punkte *Sumani Ekonomika* skiltyje *Ekonomikos integralumas* nurodoma:

„Kurti sąlygas verslo, švietimo, mokslo ir kultūros integracijai; sudaryti palankias sąlygas kūrybos ir kultūros pramonės plėtrai šalyje bei konkurencingumui tarptautinėse rinkose.“

2. Lietuvos Respublikos Kultūros ministro įsakymas „Dėl kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015-2020 metų plėtros kryptių patvirtinimo.“, III skyriuje, *Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos plėtros kryptys ir jų pagrindimas*, nurodoma:

21. Įgyvendinant 3-ąją KKI plėtros kryptį „KKI sektoriaus eksporto apimčių augimo skatinimas“ siekiama šių uždavinių: 1) didinti Lietuvos KKI dalį BVP struktūroje; 2) didinti Lietuvos KKI dalį Lietuvos eksporto struktūroje; 3) gerinti sąlygas vykdyti Lietuvos kūrybos ir kultūros sklaidą Lietuvoje bei užsienyje.

3. Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas „Dėl Lietuvos verslumo veiksmų 2014-2020 metų plano patvirtinimo.“, II skyriuje, *Verslumo veiksmų plano tikslas ir uždaviniai*, nurodoma:

94. 2014–2020 m. laikotarpiu daugiau dėmesio numatoma skirti KKI plėtrai ir vystymui, KKI srities inovacijų įgyvendinimui, su menu ir kultūra susijusių iniciatyvų skatinimui, ypač naujų produktų kūrimui ir jų patekimui į Lietuvos ir užsienio rinkas. Siekiant užtikrinti kokybiškų inkubavimo paslaugų teikimą pradedantiesiems verslininkams, siūloma valstybės paramą nukreipti veikiančių verslo ir menu inkubatorių infrastruktūros atnaujinimo, teikiamų inkubavimo paslaugų modernizavimo, inovatyvių paslaugų paketų diegimo, viešosios prieigos

paslaugų plėtros, kompiuterinės įrangos atnaujinimo, taip pat naujų inkubatorių, kitų KKI įmonių steigimo linkme.

4. 17-osios LR Vyriausybės programa, patvirtintos 2016 m. gruodžio 13 d. Nr. XIII-82 nutarimu, vienas iš darbų yra:

2.5.1. Socialinės, kultūrinės plėtros skatinimas, įgyvendinant ir koordinuojant inovacijų politiką.

Šiems strateginiams, Ūkio bei Kultūros ministerijų dokumentams yra svarbus piliečių kūrybiškumo skatinimas, kūrybinių verslų plėtra, pardavimo apimčių augimas šalies viduje bei pagrindinėse eksporto rinkose. Visi dokumentų išvados vieningai teigia, jog yra būtina kurti priemones tvariam KKI sektoriaus augimui, todėl svarbu išanalizuoti dabartinę KKI padėtį šalyje bei atrasti iššūkius bei galimybes.

3. Dėstymas

3.1 Metodologija

Siekiant apžvelgti dabartinę KKI situaciją Lietuvoje ir išgryninti galimų paramos priemonių modelį, buvo naudojama trijų tipų analizė.

Pasitelkiant užsienio ir vietinius straipsnius, publikacijas, leidinius ir kitus pirminius bei antrinius informacijos šaltinius, įvardinti pagrindiniai **kūrybinių industrijų elementai, meno inkubatorių funkcijos, esminės jų sąlygos, sėkmės faktoriai ir galimi trikdžiai**. Per konkrečių atvejų studiją, pasitelkiant pusiau struktūruotus kokybinius interviu, įtraukti inkubatorių operatoriai, rezidentai, politikos formuotojai ir įgyvendintojai. Siekiant išsiaiškinti esamą meno inkubatorių situaciją, buvo bandyta susisiekti su visais ES struktūrinės paramos priemone „Asistentas-2“ pasinaudojusiais meno inkubatoriais. Buvo išsiųstos užklauskos visiems 12 inkubatorių vadovų, sulaukta 10 atsakymų ir suorganizuota 10 susitikimų: aplankyti 8 inkubatoriai ir susitikta su 2 inkubatorių vadovais VšĮ „Versli Lietuva“ patalpose. Apsilankymų inkubatoriuose metu buvo siekiama pabendrauti su administracija/vadovybe bei inkubatoriuje esančiais rezidentais. Rezidentus pavyko kalbinti 5-iose inkubatoriuose iš 8. Interviu metodu surinkti duomenys buvo susisteminti, jie pateikiami atskirose inkubatorių analizės skiltyse.

Antroje tyrimo dalyje buvo nagrinėjamos kitų **ES šalių KKI skatinimo praktikos**. Pasirinktos geriausias KKI sektoriaus rezultatus rodančios bei LR kaimynystėje esančios šalys:

- Austrija;
- Danija;
- Estija;

- Jungtinė Karalystė;
- Latvija.

Tyrimo metu buvo apžvelgta kiekvienos šalies politinis kūrybinių industrijų pasidalijimas bei atsakomybė, paramos priemonės, inkubatorių vaidmuo bei KKI sektoriaus rezultatai.

Galiausiai, siekiant išsiaiškinti kūrybinių industrijų skatinimo nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu galimybes, buvo nagrinėjami **strateginiai LR institucijų dokumentai** ir susiję kultūros srities tyrimai ir jų rekomendacijos bei **ES paramos priemonės**.

3.2 KKI plėtros centrų - meno inkubatorių padėties analizė

Šioje analizėje apžvelgiama kūrybinių meno inkubatorių Lietuvoje atsiradimo bei veiklos principai, jų indėlis į KKI sektoriaus plėtrą. 10 meno inkubatorių susikūrė pasinaudoję „Asistentas-2“ ES paramos priemone, veikusia 2009-2013 metais. Tuomet net 56% nuo viso KKI sektoriaus finansavimo Lietuvoje buvo skirta inkubatorių infrastruktūros sukūrimui, o intensyvus, net 95% siekiantis finansavimo intensyvumas leido sukurti meno inkubatorius ne tik didžiuosiuose miestuose, bet ir Alytuje, Anykščiuose, Telšiuose ir Utenoje. Tyrimo metu buvo susitikta su 10 iš 12 meno inkubatorių atstovų visoje Lietuvoje, jie apklausti pusiau struktūrizuotu interviu metodu.

Analizė parodė, jog meno inkubatoriai sunkiai tvarkosi su užduotimi padėti jaunam kūrybiniam verslui augti. Viena iš meno inkubatoriams tenkančių problemų, trukdančių tvariai veiklai užtikrinti – papildomų būdų generuoti pajamas trūkumas. Įvairios šalutinės veiklos, nebūtinai tiesiogiai susijusios su menais ir kūryba, galėtų palengvinti inkubatorių kaštų padengimą, tačiau „Asistentas-2“ finansavimo sąlygos griežtai apibrėžia inkubatorių veiklą ir kainodarą, apriboja lankstumą ir neleidžia įgyvendinti papildomų veiklų. „Asistentas-2“ priemonėje nustatytas ilgas maksimalus 5 metų inkubacijos laiko limitas neatitinka užsienyje pastebimos inkubatorių koncepcijos, kuomet kūrybiniai verslai reziduoja specialiose programose, kurių trukmė yra apie 6–12 mėnesių. Ilgas inkubacinis laikas nemotyvuoja inkubatorių vadovybės galvoti kaip prisitraukti daugiau kūrybinių verslų ir kartu padėti jiems greičiau augti bei tobulėti.

Priemonės finansavimo sąlygose buvo numatyta, kad menininkams skirtų menų inkubatorių (rezidencijų) patalpų nuomos kaina turėtų padengti patalpų savikainą, tačiau būti mažesnė už rinkos kainą. Menų inkubatoriams steigiantis didžiausias prioritetas buvo teikiamas tiems projektams, kurie numatė menų inkubatorių steigimą nekilnojamojo kultūros paveldo pastatuose. Nors inkubatoriai pasiekė jiems keltus rodiklius (kvadratinių metrų skaičius ir inkubuojamų SVV skaičius), labai tikėtina, kad sukurtos infrastruktūros išlaikymas, kol galioja

paramos schemos apribojimai, bus itin sudėtingas ypač ne didžiuosiuose miestuose įsikūrusiems inkubatoriams.

Tyrimo metu išaiškėjo, kad meno inkubatoriai, pasinaudoję „Asistentas-2“ priemone pastatė save į spąstus. Veiklos apribojimai neleidžia plėsti paslaugų spektro, generuoti solidžių pajamų bei jas investuoti į žmogiškojo kapitalo didinimą ir palankesnių sąlygų savo rezidentams plėtrą.

Išgryninti esminiai inkubatorių problematikos bruožai:

- Inkubatoriai kenčia dėl žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų trūkumo;
- Personalo stoka kenkia inkubatoriaus rezidentams - jiems nesuteikiama reikiama pagalba bei žinios.
- Kūrybinių verslų savininkai, dažnai stokojantys net menkiausių verslumo gebėjimų, negavę reikiamų įgūdžių ar konsultacijų nesugeba auginti bei optimizuoti savo produktų ar paslaugos pasiūlos ir kokybės, daugiau nei pusė jų žlunga pirmaisiais veiklos metais.
- Inkubatoriai ir taip mažas pajamas skiria padengti būtiniausioms išlaidoms - komunalinėms išlaidoms ir darbuotojų algoms.
- Inkubatoriai gauna menką arba jokio pelno - praktiškai visada yra priversti balansuoti ties išlikimo riba.
- Papildomų pajamų stoka neleidžia didinti personalo kiekio, planuoti ilgalaikių veiklų ar projektų, kaupti turtinį fondą, atsinaujinti turimą infrastruktūrą ar plėsti savo teikiamų paslaugų spektrą.

Siekiant geriausio rezultato – efektyvaus KKI skatinimo modelio Lietuvai – reikalinga išanalizuoti kitų šalių pavyzdžius bei išsiaiškinti kokią gerąją praktiką galima pritaikyti Lietuvoje.

3.3 KKI skatinimo metodų užsienio šalyse analizė

Šioje analizėje buvo nagrinėjamos ES šalių KKI plėtros ir skatinimo praktikos. Pasirinktos 5 šalys apžvelgia geriausias KKI skatinimo praktikas Europoje ir kaip KKI sektorius yra plėtojamas Lietuvos kaimynystėje. Išaiškėjo, kad kitos ES šalys, siekdamos užtikrinti tvarų KKI augimą ir plėtrą šalyje, pradėjo nuo už kūrybinį sektorių atsakingų institucijų sukūrimo. Ambicingos, moksliniais tyrimais paremtos sektoriaus skatinimo programos, įvairios iniciatyvos bei politinis palaikymas sugebėjo atnešti teigiamų rezultatų ES šalyse.

Bendra KKI skatinimo struktūra, kurią matome visose šalyse, apjungia šias priemones:

- Privatūs bei viešieji kūrybinių industrijų inkubatoriai;
- Finansinės KKI sektoriaus paramos priemonės;
- Mentorystės programos;

ES šalių inkubatorių praktikos analizė atskleidė, kad inkubatoriai gali būti steigiami ir viešosiomis, ir privačiomis lėšomis. Inkubatorių sėkmė nepriklauso nuo regiono - Jungtinėje Karalystėje stebime 10 KKI sektoriaus centrų be sostinės Londono. Panašu, kad raktas į inkubatoriaus sėkmę lemia ne patalpos, jų geografinė padėtis ar išskirtinumas, o aiškiai nusistatyti tikslai ir prioritetinės kryptys, taip pat profesionalus, kūrybinių verslų poreikį atitinkantis personalas. Inkubatorių išlaikymas, žinoma, kainuoja papildomas lėšas, tačiau vykdoma griežta kūrėjų atranka leidžia vystyti tik didelį potencialą turinčias idėjas. Dalis privačių inkubatorių suteikia nuomos plotą bei visą reikalingą administracinę pagalbą už teisę į įmonės kapitalą - ši suma dažna neviršija 10%. Toks modelis leidžia į inkubatorių pritraukti ir rizikos kapitalo investuotojus bei susigrąžinti didžiąją dalį investicijų ir padengti su infrastruktūros išlaikymu susijusias išlaidas. Tiesa, Latvijos pavyzdys (*Creative Andrejsala*) parodė ir pavyzdį kuomet inkubatorius negavęs reikiamos paramos merdėjo, o vėliau buvo uždarytas.

Visose analizuotose šalyse kūrybinių verslų atstovai gauna vienokio ar kitokio pobūdžio finansinę paramą. Latvija, pavyzdžiui, taiko mokesčių lengvatas SVV subjektams, kurių sudėtis yra iki 5 asmenų, o metinės pajamos neviršija 100,000 EUR. Nors tai atrodo gera paskata jauniems verslams ir didžioji dalis kūrybinių verslų į šią kategoriją patenka, matomas ir neigiamas šios lengvatos aspektas, kuomet įmonės, vietoje augimo sąmoningai renkasi vykdyti veiklą mokesčių lengvatų ribose. Štai Austrijoje taikoma kitokio pobūdžio finansinė parama - kūrybininko vaučeriai (*kreativwirtschaftsscheck*). Tai jauniems kūrybiniam verslams valstybės skiriamos dotacijos iki 5,000 EUR. Šį priemonę pasirodė ne tik naudinga siekiant plėsti Austrijos KKI sektorių, bet ir pasirodė esanti neįtikėtina populiarai, kuomet programos starto metu metinis priemonės biudžetas buvo išdalintas per pirmąjį ketvirtį.

Mentorystės programos, nors ir labai skirtingos, atrodo yra neatsiejamos jaunųjų kūrybinių industrijų verslų skatinimo įrankis. Daugelyje Danijos ir Jungtinės Karalystės inkubatorių mentorystė tėra vienas iš viso komplekto įrankių - kūrybininkai gauna pradines ir pažengusiems skirtas žinias apie produkto ar paslaugos vystymą, rinkodarą, eksportą, pardavimus bei kitus su komercine sėkme susijusius aspektus. Estijos VŠĮ „Versli Lietuva”

atitinkamo turi įkūrę „Creative Estonia“ (est. „*Loov Eesti*“) kūrybinių industrijų skatinimo padalinį ir kuruoja virtualią inkubavimo - mentorystės programą. Į programą kasmet surenkama apie 20 kūrybinių verslų savininkų, jie yra mokomi įvairių verslumo bei produkto vystymo įgūdžių. Net 90% kurso medžiagos yra suteikiama nuotoliniu būdu - naudojant įvairius virtualius įrankius bei per „Skype“ pasiekiamus mentorius. Skačiuojama, kad iki 80% programą baigusią verslininkų vėliau grįžta į antros pakopos programą, kurioje dirbama ties produkto ar paslaugos išsiuntimu į užsienio rinkas.

Tyrime apžvelgtų šalių praktika parodė, kad KKI sektoriaus svarba šalies ekonominiam ir socialiniam gerbūviui oficialiai pripažįstama jau ne pirmus metus, o KKI iš esmės turi stiprų politinį palaikymą. Jungtinėje Karalystėje, apie KKI svarbą pradėta šnekėti aukščiausiuoju lygiu dar praeito amžiaus pabaigoje. Kūrybinio sektoriaus svarba itin stipriai jaučiama Danijoje ir Jungtinėje Karalystėje - čia kas penkta nauja darbo vieta gali būti priskiriama KKI.

Užsienio šalių praktika rodo, jog kokybiškas inkubatorių ir bendradarbiavimo centrų įveiklinimas, teisingai nukreiptos investicijos bei bendras kūrėjų kompetencijų ugdymas gali atnešti realių teigiamų rezultatų. Lietuva turi visas galimybes tinkamai įveiklinti turimą infrastruktūrą, peržiūrėti turimus finansavimo bei kompetencijų kėlimo instrumentus ir juos lanksčiau pritaikyti KKI sektoriui, tačiau tam yra svarbus ir politinis palaikymas - kitų šalių praktika aiškiai parodė, kad tikslingos, valstybės skiriamos investicijos gali atnešti naudos didžiausią potencialą turintiems kūrybiniam verslams.

3.4. Lietuvos Respublikos strateginių dokumentų bei paramos priemonių apžvalga

Lietuvoje įgyvendinant 3-iają KKI politikos 2015–2020 metų plėtros kryptį – „Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus ekonominės vertės ir sektoriaus eksporto apimčių augimo skatinimas“ – atkreipiamas dėmesys į KKI subjektų, pirmiausiai smulkių ir vidutinių įmonių, ekonominės veiklos vystymą. Strateginiame dokumente nurodoma, jog parama KKI verslui turėtų būti telkiama sudarant aktualių paramos verslui paslaugų paketą, išskiriant, bet neapsiribojant, finansinės paramos mechanizmus, klasterizavimą, rinkodaros, eksporto, tarpsektorinio bendradarbiavimo skatinimo, verslumo kompetencijų ugdymo priemones.

Žemiau pateikti 12 LR strateginių dokumentų ir KKI srities tyrimų, kurie buvo apžvelgti tyrimo metu:

1. 17-osios LR Vyriausybės programa;

2. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Kultūra“ tarpinstitucinis veiklos planas;
3. 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas: galutinė ataskaita“;
4. Creative Industries in Estonia, Latvia, Lithuania, British Council;
5. Kultūrinių ir kūrybinių industrijų Klaipėdoje SSGG analizė;
6. Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptys;
7. Kultūros sektoriaus aktualizavimo programa, Peritus Consulting;
8. Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija;
9. Kūrybinių ir kultūrinių industrijų NKP projektų galimybės paskatinti ekonomiką;
10. Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimas;
11. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“;
12. Lietuvos verslumo veiksmų 2014–2020 metų planas.

Šie dokumentai buvo nagrinėjami keliais pjūviais:

1. Kūrybinių industrijų padėtis Lietuvoje;
2. Didžiausi kūrybiniam verslui kylantys iššūkiai;
3. Kūrybinių industrijų skatinimo galimybės optimizuojant turimus resursus.

Atsižvelgus į šių dokumentų ir tyrimų analizės duomenis, paaiškėjo, jog:

1. Kūrybiškumas yra viena iš esminių žmogiškojo kapitalo savybių, būtinų KKI sektoriuje gaminamam produktui ar paslaugai;
2. Lietuva turi visą reikiamą infrastruktūrą tolimesnei KKI sektoriaus plėtrai;
3. Didžioji dalis kūrybinių verslų savininkų stokoja verslumo gebėjimų, o tai neretai tampa didžiausiu verslo plėtrą varžančiu veiksniumi - 2 iš 3 kūrybinių verslų žlunga jau pirmaisiais veiklos metais;
4. Lietuvos kūrybinių verslų pagaminama produkcija ir/ar paslaugos vis dar menkai pasiekia užsienio rinkas;
5. Egzistuoja galimybė pasinaudojus 2014-2020 ES investicinių veiksmų programos priemonėmis sukurti tobulinti KKI sektoriaus verslumo įgūdžius bei finansuoti didelį potencialą turinčius verslus.

Kūrybiškumas yra esminė žmogiškojo kapitalo dalis, šiais laikais įgyjanti vis didesnę svarbą. 2016 m. Davoso Pasaulio ekonomikos forumo metu pranašauta, kad kūrybiškumas taps viena

iš trijų labiausiai geidžiamų įgūdžių 2020 m. Specialistai teigia, kad kūrybiškumas taps viena iš retų sričių, kurią ateities robotams bus sunku atkartoti.

Dėka „Asistentas-2“ ES paramos priemonės, Lietuvoje atsirado daug kūrybiniam verslui tinkamos infrastruktūros, kuri šiuo metu nėra tinkamai įveiklinta. Meno inkubatoriams bei kitiems bendradarbybės centrams pradėjus veikti kaip tikriems kompetencijų, verslumo įgūdžių tobulinimo bei produkto vystymo pagalbos centrams, galima sulaukti kūrybinių verslų plėtros bei didesnio proveržio vidaus bei užsienio rinkose.

KKI atstovai dažniausiai turi labai didelį aukštos ir unikalios pridėtinės vertės kūrimo potencialą, tačiau labai silpnus verslumo, vadybinius ir panašius įgūdžius. Viena iš naujų verslų (ne ilgiau kaip 5 metus veikiantys SVV subjektai) problemų yra ribotos galimybės gauti reikiamos informacinės, konsultacinės, metodinės ir kitos paramos verslo pradžios, finansavimo šaltinių, potencialių rinkų paieškos, naujų technologijų diegimo ir kitais verslo organizavimo klausimais. Taigi siekiama, jog esant poreikiui verslininkai galėtų čekių pavidalu gauti aukštos kokybės informavimo/konsultavimo paslaugas įvairiais verslo klausimais. Taip pat pripažįstama, kad tam tikroms SVV subjektų grupėms reikia ne vienkartinį paslaugų, bet nuolatinės kompleksinės globos pirmuosius penkerius veiklos metus.

Lyginant su kitomis panašaus dydžio ir išsivystymo lygio valstybėmis kaip Latvija ir Estija, Lietuvos vietinės kilmės prekių eksporto apimtys įvardijamos kaip mažos, o jų augimo tendencijos – nepakankamos. Pastebima, jog daugeliu atveju Lietuvos įmonės veikia pavieniui, todėl nepavyksta pasiekti geresnių rezultatų tarptautinėje rinkoje. Maža to, dabartinė šalies ūkio ir pramonės struktūra yra itin jautri neišvengiamai kylančioms žaliavų, darbo jėgos ir kuro kainoms, o žinioms imlių produktų eksportas tebėra labai nedidelis.

Sėkmingai pritaikant 2014-2020 ES investicinių veiksmų programos 3 prioriteto (**smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas**) kūrybinių industrijų sektoriui, galima sukurti galimybę įmonėms gauti realią finansinę paramą savo verslo bei produkto ar paslaugos vystymui, ir plėtrai naujose rinkose. Lietuvoje nėra nuolat veikiančios valstybės remiamos kompetencijų tobulinimo sistemos darbuotojams, tad numatoma, jog sukurta ir įdiegta čekių sistema padidins įmonių, ypač labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių žmogiškųjų išteklių kompetencijų tobulinimo prieinamumą. Sėkmingai pritaikant 2014-2020 ES investicinių veiksmų programos 9 prioriteto (**Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas**) priemonėmis sukurta čekių sistema, gali būti siekiama sukurti galimybę įmonėms, esant poreikiui, patobulinti savo darbuotojų kvalifikaciją, vaučeriu pavidalu gauti aukštos kokybės mokymo paslaugas darbuotojams.

Teminio tyrimo metu išaiškėjo, jog tinkamai pritaikius 2014-2020 ES investicinių veiksmų programos 3-ojo ir 9-ojo prioriteto priemones galima pasirinkti kūrybinių verslų tiksliniu finansavimu bei darbuotojų kompetencijų kėlimu. Tyrimas atskleidė, kad KKI sektoriui galima pritaikyti šias paramos priemones:

- „Kompetencijos LT“ Nr. 09.4.3-ESFA-K-814
- „Verslo Konsultantas LT“ Nr. 03.1.1.-IVG-T-819
- „Verslumas LT“ Nr. 03.1.1-LVPA-V-815
- „Naujos galimybės LT“ – Nr. 03.2.1-LVPA-K-801- 02
- „Verslo klasteris LT“ - Nr. 03.2.1-LVPA-K-807
- „Expo konsultantas LT“ - Nr. 03.2.1-IVG-T-825
- „Tarptautiškumas LT“ - Nr. 03.2.1-LVPA-V-826
- „E-verslas LT“ - Nr. 03.3.1-LVPA-K-806-01
- „Dizainas LT“ - Nr. 03.3.1-LVPA-K-838
- „Kompetencijų Vaučeris LT“ Nr. 09.4.3.-IVG-T-813
- „Pameistrystė ir kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje“ - Nr. 09.4.3-ESFA-K-827

Panaudojus minėtąsias Ūkio ministerijos kuruojamas ES paramos priemones būtų galima išplėsti KKI paramos struktūras ir šitaip suteikti šansą didžiausią pridėtinę vertę gebantiems kurti jauniems verslininkams sparčiau augti ir plėstis vidaus ir tarptautinėse rinkose.

3.5. Konsultacijos temos

Siekiant atrasti turimų infrastruktūros bei paramos galimybių optimizavimo ir pritaikymo KKI sektoriui galimybes, išryškėjo poreikis rengti viešąją konsultaciją, įtraukiant daugiau suinteresuotųjų šalių. Konsultacijos metu siekiama suorganizuoti pusiau struktūrizuotus interviu su suinteresuotomis struktūromis bei atlikti kūrybinių verslų apklausą. Tuo pačiu bus siekiama informuoti interesų grupes apie galimą KKI priemonių optimizavimą bei būsimus pokyčius, bus siekiama parodyti potencialią naudą kūrybiniam verslui bei valstybei. Tikimasi, kad tai padės suinteresuotąsias šalis aktyviau įtraukti į konkrečių sprendimų priėmimo dalyvavimą bei skatins aktyvesnį tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Konsultacijos preliminarūs tikslai: remiantis ekspertų nuomone bei kūrybinių verslų sektoriaus atstovų poreikiu, išsiaiškinti, kaip išnaudoti turimus resursus, kad jie suteiktų didžiausią

teigiama postūmą Lietuvos KKI sektoriui, bei gauti ir aptarti pasiūlymus dėl įgyvendinimo darbų, jų eigos, siekiant jų efektyvaus įgyvendinimo.

Viešajai konsultacijai rengti nuspręsta vykdyti interviu su viešomis institucijomis, asociacijomis bei kūrybinių verslų savininkais, VŠĮ „Versli Lietuva” partneriais. Tam bus suorganizuoti interviu, viešos diskusijos, pateiktos apklausos. Susisteminti dalyvių atsakymai bus parengti LR Kultūros ir Ūkio ministerijoms bei VŠĮ „Versli Lietuva”.

Siekiant užtikrinti konsultacijų kokybę, atsirenkant dalyvius ir rengiant konsultacijas, bus tariamasi su VŠĮ „Versli Lietuva”. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, prieš pradėdant konsultacijas, bus parengta metodinė medžiaga ir pasiruošta konsultacijų metu gautos medžiagos sisteminimui ir analizavimui.

Konsultacijų rezultatai bus pristatomi LR Kultūros ir Ūkio ministerijoms, VŠĮ „Versli Lietuva”, Nacionalinei Kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacijai, meno inkubatorių ir bendradarbybės centrų atstovams, įvairioms KKI sektoriaus asociacijoms, pavyzdžiui, žaidimų, muzikos, dizaino asociacijoms. Atsižvelgiant į tyrimo ir konsultacijų duomenis, bus pradėti įgyvendinimo darbai – sukurtos priemonės efektyviam KKI sektoriaus plėtros skatinimui bei pateikta tolimesnio projekto tęstinumo strategija. Remiantis konsultacijos rezultatais bus sukurtas pilotinis KKI skatinimo modelis, apjungiantis šiuo metu turimas Ūkio ministerijos verslo paramos priemones bei turimą infrastruktūrą - meno inkubatorius bei bendradarbybės centrus.

4. Išvados

Atlikus esamos menų inkubatorių situacijos, užsienio šalių bei esamų priemonių ir strateginių dokumentų analizę atsirado poreikis vykdyti viešąsias konsultacijas.

Viena pagrindinių problemų koordinuojant KKI finansavimą – tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Kadangi KKI apima tiek kultūrinės, tiek ekonomines, tiek švietimo veiklas, būtina vientisa strategija ir nuolatinis veiksmų derinimas tarp Kultūros ir Ūkio ministerijų. Bendras rodiklių, strateginių dokumentų, funkcijų, paramos priemonių koordinavimas ir sisteminė analizė leistų efektyviau įgyvendinti KKI plėtrą ir skatinimą. Čia reikėtų aiškaus ministerijų susitarimo, kaip būtų galima tarpusavyje derinti šiuos klausimus. Nepaisant skelbiamų prioritetų daugeliui KKI verslų sudėtinga gauti finansinę paramą.

Siekama konsultuotis su kūrybinių industrijų sektoriaus atstovais - verslininkais bei specialistais iš su KKI plėtra susijusių institucijų, taip pat verslo plėtros profesionalais. Siekiamas tikslas - rasti labiausiai pažeidžiamas kūrybinių verslų vietas ir būdus dėl efektyvaus Ūkio ministerijos priemonių pritaikymo KKI sektoriui.

Pagrindinė viešųjų konsultacijų **tema**: Kūrybinių verslų plėtros galimybės išnaudojant turimas finansines paramos priemones ir optimizuojant turimą infrastruktūrą.

Konsultacijos **tiksiai**:

1. Išsiaiškinti, kaip optimizuoti Lietuvoje turimus resursus ir juos tikslingai nukreipti, kad galutiniai naudos gavėjai būtų KKI SVV subjektai;
2. Gauti ir aptarti pasiūlymus dėl įgyvendinimo, t. y. kokie turėtų būti įgyvendinimo darbai, jų eiga, siekiant efektyvaus realizavimo.

Laukiami konsultacijų **rezultatai**:

1. Suorganizuoti susitikimai su specialistais bei KKI plėtroje dalyvaujančiomis įstaigomis;
2. Įvykdyta kūrybinių verslų apklausa, kurioje atsispindi kūrybinių verslų savininkų poreikiai;
3. Gautos naujos idėjos bei pasiūlymai kuriamam KKI skatinimo modeliui ir įgyvendinimo darbams.

Suinteresuotos grupės: viešajai konsultacijai rengti nuspręsta įvykdyti interviu su kūrybinių industrijų atstovais iš privataus verslo, asociacijomis bei LR viešųjų institucijų atstovais turinčių daugiausiai žinių ir praktikos šioje srityje. Bus ketinama konsultuotis su visomis suinteresuotomis institucijomis, turinčiomis žinių ir praktikos šioje srityje, siekiant stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir įsitraukimą į proceso įgyvendinimą. Taip pat bus atkreipiamas dėmesys į galimybę konsultuotis su nešališkais specialistais ir neapsiriboti konsultacijomis vien su šalimis, kurios dalyvaus kuriant KKI skatinimo modelį.

5. Naudoti šaltiniai

1. Kultūrinių ir kūrybinių industrijų Klaipėdoje SSSG analizė, Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, 2011 m.;
2. Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptys, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, 2015 m.;
3. Kūrybinių ir kultūrinių industrijų NKP projektų galimybės paskatinti ekonomiką, Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2013 m.;
4. Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, 2007 m.;
5. 8 Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimas, Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, 2014 m.;
6. 9 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas: galutinė ataskaita“, ESTEP, 2016 m.;

7. Lietuvos verslumo veiksmų 2014–2020 metų planas, Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, 2014 m.;
8. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Kultūra“ tarpinstitucinis veiklos planas, 2014 m.;
9. Creative Industries in Estonia, Latvia, Lithuania, British Council, 2010 m.;
10. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2014 m.;
11. Kultūros sektoriaus aktualizavimo programa, Peritus Consulting, 2013 m.;
12. 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa.

6. Priedai

1. Meno inkubatorių Lietuvoje esamos situacijos analizė;
2. ES šalių KKI plėtros praktika;
3. Ūkio ministerijos KKI subjektams skiriamų finansavimo priemonių peržiūra.